

Yliopisto- ja tiedepoliittiset vaalitavoitteet:

Tutkimus luo tulevaisuutta

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

TIETEENTEKIJÖIDEN LIITTO
FORSKARFÖRBUNDET
The Finnish Union of University Researchers and Teachers

Yliopisto- ja tutkimussektorin pääongelmia on kolme:

Julkisen rahoituksen riittämättömyys,
tutkimusrahoituksen ongelmat ja negatiivinen trendi.

Yliopistoyhteisön osallistumis- ja
vaikuttamismahdollisuudet ovat heikentyneet.

Korkeimman koulutuksen ja tutkimuksen arvostus ei
näy poliittisessa päätöksenteossa.

I Rahoitus kasvu-uralle

- Yliopistoindeksin leikkaus on lopetettava.
- Yliopistojen autonomiaa on vahvistettava muuttamalla yliopistojen rahoitusmallia.
- Yliopistojen ennustettavan ja pitkäaikaisen rahoituksen osuutta kokonaisrahoituksessa on lisättävä.
- Julkisen rahoituksen kilpailtua osuutta ei saa enää kasvattaa.
- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen (TKI) osuus vähintään 4 prosenttiin BKT:stä.

Rahoitus kasvu-uralle

Yliopistoindeksi tuli yliopistouudistuksen yhteydessä yliopistolakiin turvaamaan yliopistojen kustannuskehitys myös taloudellisesti tiukkoina aikoina. Sitä on tällä vuosikymmenellä jatkuvasti joko puolitettu tai kokonaan jäädytetty. Nyt se on jäädytetty vuoteen 2020. Indeksijäädytyksen takia yliopistoilta jää vuonna 2018 saamatta lähes 40 miljoonaa euroa.

Yliopistojen rahoitusta käsittelevä talouspolitiikan arviointineuvoston taustaraportti osoittaa, että yliopistojen reaalisen perusrahoituksen osalta nyt ei olla edes vuoden 2002 tasolla. Saman raportin mukaan yliopistoresurssien supistuminen on kansainvälisesti harvinainen ilmiö. Muut Euroopan maat ovat taantuman yhteydessä pitäneet huolta erityisesti tutkimusrahoituksen säilymisestä, panostaen näin tulevaisuuteen. Suomessa on kohdistettu kovia rahoitusleikkauksia myös tutkimuslaitoksiin.

Suomalainen tutkimusrahoitus on nykyisin erittäin kilpailua, ja se koostuu hyvin monista sirpaleisista lähteistä. Tämä tutkimusrahoituksen huono laatu vaikeuttaa tutkimusta,

vähentää perustutkimuksen määrää sekä heikentää yliopistosektorin ja Suomen kilpailukykyä. Suomen Akatemian rahoitushauissa ainoastaan noin 10 prosenttia hakijoista voi saada rahoituksen. Säätiöiden merkitys vapaan tutkimuksen rahoittajina on kasvanut.

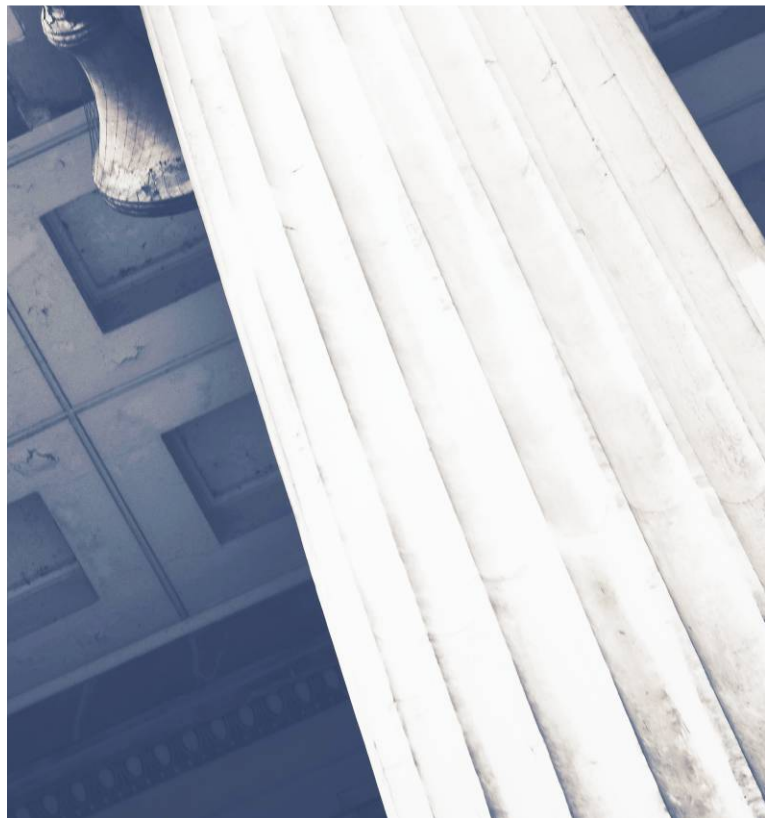
Opetus- ja kulttuuriministerin (OKM) rahoitus Suomen yliopistoille on samaa suuruusluokkaa kuin Stanfordin yliopiston tai Massachusetts Institute of Technology'n (MIT) budjetit. Oxfordin yliopiston budjetti jää vain hieman alle kaikkien suomalaisten yliopistojen yhteisestä valtionrahoituksesta.

European University Association (EUA Public Funding Observatory 2017) luokittelee Suomen yliopistosektorin luokkaan "declining system under pressure". Tähän luokkaan kuuluu tyypillisesti itäisen Keski-Euroopan ja Etelä-Euroopan maita.

Tutkijat tietävät parhaiten mitä tutkitaan – poliittisen harkinnanvaraisuuden määrää tutkimuksen ohjauksessa ei pidä lisätä. Strategisen rahoituksen läpinäkyvyyttä on kohennettava.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 mukaan yliopistojen rahoitusmalliin tehdään muutoksia seuraavaa rahoituskautta varten. Rahoitusmallia on tähän mennessä uudistettu palasina siirtämällä prosenttiosuuksia rahoituskoirista toiseen. Rahoitusmallin yksinkertaistaminen on tarpeen – se on nykyisellään aivan liian pirstaleinen. Samalla on vahvistettava yliopistojen autonomiaa. Rahoituksen arviointikriteeristö voisi olla kokonaisuus, josta yliopisto voisi poimia itselleen sopivat. Nyt malli ei tunnista yliopistojen eroja eikä niiden strategisia painoaloja.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa 2030 sekä Tutkimus- ja innovaationeuvoston visio- ja tiekartassa on tavoitteena nostaa Suomen tutkimus-, kehitys ja innovaatio- rahoituksen (TKI) BKT-osuus 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Tämä on erittäin haasteellinen tavoite, koska nyt (2017) osuus on 2,7 prosenttia. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää sekä julkisen että yksityisen T&K-rahoituksen selvää lisäystä.

Euroopan unionin seuraavan tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman FP9:n valmistelu on parhaillaan käynnissä. Ohjelman rahoituksella on suuri merkitys myös Suomen yliopistoille ja tutkimuslaitoksille. Puiteohjelman rahoitus on syytä kaksinkertaistaa 160 miljardiin euroon. Tätä on esittänyt mm. Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ja EUA.

Suomi on EU:n puheenjohtajamaa heinäkuusta joulukuuhun 2019. Puheenjohtajakauden valmistelut ns. troikassa antavat Suomelle ainutlaatuisen mahdollisuuden vaikuttaa rahoituskehyskeskusteluihin päätöksenteon ytimessä. Suomen on ajettava vahvasti tutkimus- ja koulutusrahoituksen priorisointia EU:n rahoituskehyksessä.

Yhteisöjen ja yritysten lahjoitusten verovähennysoikeuden 250 000 € ylärajaa on nostettava 1 miljoonaan euroon. Tämä kannustaisi tekemään lahjoituksia yliopistoille ja tutkimuslaitoksille.

II Me olemme yliopisto – yliopistoyhteisö tekee tuloksen, osaajista pidettävä kiinni

- Työskentelyolosuhteita yliopistoissa on parannettava lisäämällä toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden osuutta ja vähentämällä pätkätoita.
- Tutkimustyön edellytykset on turvattava – tutkimuskausijärjestelmät tulee saada kuntoon pitkäjänteisellä rahoituksella.
- Yhteisön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on lisättävä muuttamalla yliopistolakia.
- Osaamisen arvostus on palautettava – tutkijakoulutettuja on lähtenyt maasta liikaa.
- Kotimaisen ja eurooppalaisen tutkimusrahoituksen hakemista on yksinkertaistettava ja hakemiseen on varmistettava riittävä hallinnollinen tuki.
- Tutkijoiden tekijänoikeudet tulee varmistaa.

Me olemme yliopisto – yliopistoyhteisö tekee tuloksen

Yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilöstöstä on 70 % määräaikaisia. Tämä on aivan liian suuri osuus, vaikka mukaan ei laskisi väitöskirjatutkijoita. Yliopistoissa tehdään pysyväksi katsottavia tehtäviä määräaikaisissa työsuhteissa. Laittomat ketjutukset ovat yleisiä. Työsopimuslakia on syytä tarkentaa.

Tutkijan urapolku on kovin pirstaleinen. Jotta yliopistotyö pysyisi houkuttelevana, uraan pitää saada lisää ennustettavuutta. Vakinaistamispolut eivät ole tätä juuri lisänneet. Tutkimuksen teko on pitkäjänteistä työtä. Pirstaleinen rahoituksen hakeminen vie aikaa varsinaiselta tutkimustyöltä ja heikentää tutkimuksen tasoa. Kotimaisen että eurooppalaisen tutkimusrahoituksen hakemista tulee yksinkertaistaa ja hakijoille on tarjottava tukea.

Yliopistolakiuudistuksesta on tehty kaksi arviointia (2012 ja 2016). Molemmat arvioinnit osoittavat, että henkilöstön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet ovat heikentyneet. Yliopistolakia pitää muuttaa vahvistamalla mm. kollegion ja konsistorin asemaa. Yliopistohenkilöstön aitoa kuuntelemista tarvitaan lisää yhteisöllisyyden edistämiseksi.

Uuden Tampereen yliopiston valmistelussa on käynyt ilmi, että yliopistolain ja johtosääntöjen suhteessa on tulkinnanvaraisuutta. Yliopistolakiin on tehtävä selkeä kirjaus siitä, missä tällaiset erimielisyydet ratkaistaan. Yliopistojen perustuslakiin kirjattu autonominen asema tulee muistaa. Lain rikkomisesta pitää seurata sanktioita.

Yliopistolaista tehdyt arviot osoittavat selvästi myös sen, että henkilöstön jaksaminen on koetuksella. Perusrahoituksen rajua vähennys on johtanut siihen, että yliopistojen opetus- ja

tutkimushenkilöstön määrä on supistunut yli tuhannella vuodesta 2010. Lokakuusta 2013 syyskuuhun 2017 verrattuna yliopistojen palkkausjärjestelmän piirissä olevan henkilöstön määrän on laskenut 9,4 %. Opetus- ja tutkimushenkilöstö määrä on kyseisenä aikana laskenut 4,2 % ja muun henkilöstön määrä peräti 17,2 %. Jäljelle jääneiden työntekijöiden työkuorma on kasvanut kohtuuttomasti.

Opetus- ja tutkimushenkilöstöllä on yhä vähemmän aikaa tehdä tutkimusta. Siksi hallinnollisesta työstä ja opetuksesta vapaat tutkimuskaudet ovat edellytys laadukkaalle tutkimustyölle. Tutkimuskausijärjestelmä on käytössä vielä hyvin harvoissa suomalaisissa yliopistoissa.

Osaajat kaikkoavat Suomesta niihin maihin, joissa on paremmat edellytykset tehdä tutkimusta. Osaamisvaihtotase

on huonontunut vuosi vuodelta nimenomaan tutkijankoulutustasteen suorittaneiden osalta. Vuosien 2011-2016 aikana maasta lähti 2151 tutkijakoulutettua ja tänne tuli 1175. Vuonna 2016 Suomesta lähti 221 tutkija-asteen koulutettua enemmän kuin vuonna 2011. Monet lähteneet sanovat syyksi, että muualla vetää Suomea tiedemyönteisempi ilmapiiri.

Tutkijoiden tekijänoikeudet työhönsä on säilytettävä nykyisellään. Yliopistot ovat kehittäneet monenkirjavia sopimusmalleja tekijänoikeuksista. Yliopisto ei voi päättää, missä tutkija julkaisee – tämä on tieteen vapauteen ja tutkijan perusoikeuksiin kuuluva periaate. Tutkijavetoisuus takaa tieteen laadun.

Verovapaan apurahan 20 416 euroa (2018) yläraja tulee nostaa 30 000 euroon.

III Tutkimuksen, koulutuksen sekä ympäröivän yhteiskunnan elävä yhteys Suomen vahvuudeksi

- **Suomen vahvuus on koulutuksen ja tutkimuksen korkealaatuinen yhteys. Tämän vahvistamiseksi pitää laatia kansallinen osaamisstrategia.**
- **50% korkeakoulutustavoite tulee toteuttaa koulutuksen korkea laatu säilyttäen ja täysimääräisesti resursoiden.**
- **Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja tulee kehittää nykylainsäädännön pohjalta. Tieteellinen tutkimus ja tutkijakoulutus kuuluvat yliopistoihin.**
- **Tiedemyönteisen ilmapiirin luominen kuuluu koko koulutusjärjestelmälle ja yhteiskunnalle.**

Tutkimuksen, koulutuksen sekä ympäröivän yhteiskunnan elävä yhteys Suomen vahvuudeksi

Kansallinen osaamisstrategia on tarpeen kattavan tilannekuvan luomiseksi ja koko koulutusjärjestelmää koskevien tavoitteiden muodostamiseksi. Työ tulee tehdä parlamentaarisesti ja laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Tutkimuksen ja opetuksen yhteys on säilytettävä kaikissa yliopistoissa. Yliopistosektorin rakenteellisen kehittämisen sijaan on syytä keskittyä rahoituksen ongelmien korjaamiseen ja jättää rakenneasiat yliopistojen autonomian piiriin.

Suomalaiset yliopistot eivät ole liian pieniä. Maailman 10 parhaasta yliopistosta kaikki ovat opiskelijamäärältään Helsingin yliopistoa pienempiä. Suuruuden ekonomia ei toimi huippuyliopistoissa.

Opetuksen ja tutkimuksen taso nousee, kun yliopistot kilpailevat lahjakkaimmista tutkijoista, opettajista ja opiskelijoista ja nämä hakeutuvat niihin yliopistoihin, joissa heillä on parhaimmat toimintaedellytykset.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa vuodelle 2030 halutaan nostaa korkeakoulutettujen osuus puoleen ikäluokasta. Tähän tavoitteeseen pääsemiseen tarvitaan riittävät resurssit. Korkeakouluihin ei saada lisää opiskelijoita ilman, että opiskelupaikkoja tarjotaan nykyistä enemmän. Läpäisyn lisäämiseksi korkeakouluissa on tehty jo huomattavasti toimia, ja läpäisyn tehostaminen edelleen vaatii huomattavaa panostusta opetuksen resursseihin. Tutkintojen määrää voidaan lisätä tietysti myös opettamalla vähemmän ja tuottamalla entistä lyhyempiä tutkintoja. Tämä laskisi koulutustasoa ja olisi päinvastainen arvovalinta kuin aiemmin suomalaisessa koulutuspolitiikassa.

Suomalaista korkeakoulujärjestelmää tulee kehittää edelleen duaalimallin pohjalta. Tällä on myös puolueiden kenttävään tuki. Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on omat vahvuutensa. Yhteistä korkeakoululakia ei tarvita. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erilaiset tutkintojen tavoitteet on säilytettävä. Opetusyhteistyötä on jo nyt edistetty monin tavoin, ja sen vaikutukset on arvioitava ennen uusia lakimuutoksia.

Tieteellinen ja taiteellinen jatkokoulutus kuuluvat yliopistoihin, samoin professorinimikkeet.

Yritysten innokkuus tohtoreitten palkkaamiseen on viime aikoina onneksi noussut, mutta tohtoreitten osaamispotentiaali on syytä hyödyntää entistä paremmin.

Elinikäisen oppimisen edistäminen on kirjattu yliopistolakiin. Yliopistoilla on jo nyt tärkeä rooli jatkuvan oppimisen edistämiseksi. Jos tätä tehtävää halutaan edelleen vahvistaa, sille on turvattava riittävät resurssit. Aikuiskoulutuksen kehittämisessä katse olisi vuorostaan suunnattava tarjonnan sijasta kysyntään ja yksilöiden mahdollisuuksien turvaamiseen.

Korkeakoulujen yritysyritys yhteistyö on Suomessa jo nyt kattavinta maailmassa (Sivistystyönantajien selvitys korkeakoulujen ja muun työelämän yhteistyöstä, 2016). Maailmalta käydään ottamassa mallia suomalaisten yliopistojen ja yritysten välisistä monipuolisesta yhteistyöstä.

Päätöksenteon pitää pohjautua entistä vahvemmin tutkittuun tietoon. Tutkijat osallistuvat yhteiskunnalliseen keskusteluun monin tavoin. Tutkijoita on tästä myös syytä palkita.

On erittäin huolestuttavaa, että monet tutkijat, jotka tutkivat yhteiskunnallisesti "arvoja" aiheita, ovat joutuneet vihapuheen kohteeksi. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan selvitysten mukaan tämä vaikuttaa tutkijoiden aktiivisuuteen ottaa osaa tällaisista aihepiireistä käytävään keskusteluun. Yliopistojen ja poliitikkojen tulee tuomita tutkijoihin kohdistuva vihapuhe nykyistä voimakkaammin.

Tiedebarometrien mukaan suomalaiset suhtautuvat tieteeseen ja tutkittuun tietoon erittäin myönteisesti. Tämä sama suhtautuminen on syytä saada nykyistä paremmin näkyville myös poliittisessa päätöksenteossa.

Lopputulos:

Suomen asema tietoon ja osaamiseen perustuvana maana vahvistuu.

Henkilöstö tekee nykyistäkin parempaa tulosta hyvinvoivissa yliopistoissa.

Suomalainen yhteiskunta on kansainvälisesti tunnettu tutkittuun tietoon perustuvasta päätöksenteosta.
